

Проблем избора новог стратегијског концепта одбране СР Југославије

Потпуковник мр *Миле Стојковић*

По настанку нове савезне државе на тлу бивше Југославије указала се, између осталог, хитна и неодложна потреба за израдом новог стратегијског концепта њене одбране. Непосредан разлог за то јесте чињеница да је држави Југославији радикално смањена територија и демографска основа, а концепција, доктрина и систем ОНО и ДСЗ бивше СФРЈ нису испунили предвиђене стратегијске циљеве.

На самом почетку реализације овог задатка јавља се методолошка, али и суштинска дилема о томе да ли се у избору новог концепта одбране треба држати до сада важећег начина размишљања (концепција – доктрина система ОНО) или се у тој области могу више користити и нека упоредна решења, с ослонцем на класичну теорију ратне вештине и историјско наслеђе српског и црногорског народа. Према првом схватању, намеће се потреба за трагањем за неким општим концепцијским опредељењима СР Југославије о народној одбрани, што се може сматрати полазном основом у избору новог стратегијског концепта. Према другом мишљењу, треба поћи од дефинисања општег националног интереса и националних циљева српског и црногорског народа, и, на основу логичког редоследа: интереси – циљеви – задаци – стратегија, трагати за одговарајућим одбрамбеним решењима.

Без обзира на то који би се од наведених приступа сада могао сматрати војно-политички оправданим и рационалним, тај хитан и неодложан задатак није само строги „војнички посао“, већ, првенствено, проблем који захтева вишедимензионалан приступ и ангажман већег броја научних и других радника из Војске Југославије и грађанства.

После опште сецесије на тлу СФР Југославије, почев од трагичних догађаја у Словенији, преко националистичке побуне и национал-државног терора у Хрватској, до избијања тоталног грађанског и верског рата у БиХ, професионалним војницима ове земље поставио се велики и неодложан стратегијски задатак: како и на који начин брзо и квалитетно осмислити и створити нов, савременији стратегијски концепт одбране СР Југославије? Непосредну реализацију овог посла треба, пре свега схватити, као високостручан, научно-теоријски подухват и поступак, али и као крајње утилитаран и прагматичан чин, јер у савременим војно-политичким односима у свету поседовање одговарајућег стратегијског концепта одбране јесте један од основних услова без којег је

немогуће остваривати одбрамбену функцију друштва. То је за нас посебно значајно стога што, у тренутним војностратегијским условима и ограничењима у којима се СР Југославија нашла, усвајање адекватног концепта одбране постаје приоритетна и егзистенцијална претпоставка даљег опстанка читаве нације. При томе, треба узимати у обзир две круцијалне чињенице: прво, да је држави Југославији радикално смањена територија и демографска вишенационална основа, чиме је значајно сужена њена стратегијско-оперативна основица, и друго, да концепција и доктрина ОНО, а са њима и читав систем ОНО и ДСЗ, у оперативном функционисању нису испуниле стратегијске циљеве и очекивања на плану ефикасности оружане борбе и заштите суверенитета и територијалног интегритета земље. У овој фази приступа наведеном проблему намеће се питање да ли се у изради новог концепта одбране треба доследно придржавати досадашњег начина размишљања и „дојучерашње“ појмовне апаратуре – концепција, доктрина, систем одбране (при чему смо концепцију схватили као политичко-филозофску замисао о одбрани, доктрину као систем усвојених ставова о оружаном борби, а систем одбране као скуп одређених елемената с одбрамбеним функцијама), или се треба окренути нешто другачијем приступу, па на основу класичне теорије ратне вештине и неких упоредних решења са Запада, после дефинисања тзв. опште националне стратегије, развијати и три димензије чисто војне стратегије: националну, координациону и примењену – оперативну. (Синтагму „војна стратегија“ у овом случају треба схватити у најширем значењу – знатно ширем од расподеле и примене војних ефектива, односно употребе оружаных снага и материјалних средстава ради постизања политичких циљева).

Ако се прихвати такав начин размишљања, могуће је релативно прецизно идентификовати наведене категорије војне стратегије. *Национална војна стратегија* СР Југославије могла би се дефинисати, на пример, као вештина усмеравања свих расположивих снага и средстава ради постизања одбрамбених циљева друштва, што упућује на закључак да се у њеној реализацији морају ангажовати све институције и појединци који се непосредно баве било којим значајнијим аспектима тзв. националне моћи: политиком, економијом, технологијом, културом, психологијом, медицином итд. У том случају, национална војна стратегија има мултидимензионална обележја и једино је на такав, свеобухватан начин можемо разумети и објаснити. За разлику од ње, категорију *координационе војне стратегије* треба схватити у значењу стратегијског планирања, које повезује војни концепт успостављен на националном нивоу с плановима за одбрану појединих макросегмената друштва (ратна привреда, друштвене делатности, цивилна одбрана и друго). То би, у ствари, био систем који професионалним војницима пружа могућност да непосредно препоруче начин на који војне снаге могу да допринесу остварењу утврђених политичких и војних циљева. И, коначно, трећа

категорија – оперативна војна стратегија, употребљавала би се у традиционалном значењу класичне војне стратегије, тј. вештине вођења војске и вештине „коришћења битке“ (Клаузевиц) за постизање циљева рата.¹

Међутим, било да се прихвати досадашњи начин размишљања или неко ново решење, основни проблем на самом почетку посла јесте чињеница да, у условима грчевите борбе око унутрашњег политичког решења и међународног политичко-правног признавања наше државе, немамо чак ни минимум дефинисаних националних и државних политичких циљева. Немамо их прецизно формулисане, чак, ни у преамбули Устава. Стога се чини да смо сада у ситуацији да треба да створимо нешто што би била оригинална творевина, јер је и лаицима јасно да је практично целокупни досадашњи систем ОНО и ДСЗ готово неупотребљив. Наравно, многе његове делове не треба *a priori* одбацити, али их без икакве сентименталности треба подвргнути радикалном критичком преиспитивању. Стога је изгледа најприхватљивије да на основу класичне теорије ратне вештине, нашег целовитог војно-политичког и историјског наслеђа и коришћењем савремених стратегијских концепата у свету потражимо себи нов, оригиналан концепт одбране.

1. Према поменутом првом схватању, које у нашој научно-теоријској и менталној сфери још увек доминира, логички низ: концепција – доктрина – систем одбране, асоцира нас или на неопходност ревизије постојећих доктринарних докумената (Стратегија ОНО и ДСЗ, Стратегија оружане борбе итд.) или нас наводи на радикално опредељење да треба учинити велики заокрет у неком другом правцу, с ослонцем на традиционалне војничке вредности Србије и Црне Горе. У оквиру таквог методолошког приступа логично би било да прво потражимо нека нова општа концепцијска опредељења о народној одбрани СР Југославије, а затим да – полазећи од њих – прогласимо тај скуп ставова као *corpus iuris canonici*, односно као неку врсту полазне, неизоставне основе новог стратегијског концепта одбране у његовој непосредној изградњи и усавршавању у теоријском, доктринарном, организационом и функционалном погледу.

Теоријски, општа концепцијска опредељења у новој политици одбране Југославије могли би бити следећи ставови:

¹ Судаћи према објављеним подацима у страним војним часописима, на Западу постоје два основна прилаза избору стратегијског концепта, односно развоју тзв. средњорочне војне стратегије и структуре снага потребних за реализацију одбрамбених циљева. Према првом, савезна администрација (председник САД), на основу предлога саветника за националну безбедност, додељује одређени део националног буџета за потребе одбране земље. Од Министарства одбране и Здруженог генералштаба очекује се да развију и спроведу стратегију која ће, коришћењем тих буџетских средстава, обезбедити постизање националних интереса. Други прилаз захтева да национални задаци произилазе из националних интереса. Затим се развија национална стратегија која обезбеђује обављање тих задатака. Из националне стратегије произилази и национална војна стратегија, а из ње – структура снага потребних за њено спровођење (видети: W. Standermaier, *Strategijski koncepti SAD za 80-te godine*, „Military Review“, 62/82).

– одбрана земље је неутуђиво (природно) право, највећа патриотска част и дужност свих грађана и радних људи, народа и националних мањина и других субјеката југословенског друштва;

– Савезна Република Југославија, као део цивилизованог и прогресивног света и мирољубивих снага у њему, трајно је опредељена за мирољубива решења међународних спорова, а противник је рата и примене војне силе ради остваривања освајачких и хегемонистичких циљева;

– основне функције народне одбране су одвраћање од агресије, борба против свих врста притисака и вођење народног одбрамбеног рата;

– основе организације, припремања и функционисања народне одбране у миру, ванредним приликама и у рату јединствене су за СР Југославију у целини;

– одлучујућу улогу у систему одбране СР Југославије има човек – национално и патриотски дефинитивно опредељен;

– одбрана земље је један од најзначајнијих националних циљева и задатака, и изнад је и изван било каквог политичког организовања и ангажовања;

– у случају оружане агресије, Југославија ће се сваком агресору супротставити општим народним одбрамбеним ратом, и потпуним ангажовањем свих расположивих снага и средстава;

– нико појединачно нема право да призна или потпише капитулацију, прихвати или призна окупацију СР Југославије или појединог њеног дела, нити да спречи грађане да се боре против непријатеља. Суверено право одлучивања о тим питањима припада искључиво народу;

– политички систем демократског вишестраначког друштва и одговарајући друштвено-економски систем задржавају сва значајна својства и у ванредним приликама и у рату, уз одговарајуће прилагођавање тим условима;

– првенствени ослонац на сопствене снаге, уз правремено обезбеђење и подршку савезника у рату, један је од основних стратегијских принципа од којих полазимо у теорији народне (националне) одбране, али и у изналажењу практичних решења у организовању и ангажовању ратних потенцијала;

– припреме за одбрану и учешће у њој спроводе сви елементи (субјекти) друштва сходно својим правима и обавезама, али је Војска Југославије основни носилац народне одбране и оружане борбе у миру, ванредним приликама и у рату;

– професионализација и стручна специјализација у остваривању послова одбране трајни је интерес и принцип свих учесника народне одбране у СР Југославији;

– у народном одбрамбеном рату СР Југославија ће се стриктно придржавати одредаба међународног и хуманитарног права и других

међународних обавеза које произилазе из Повеље Организације уједињених нација.

2. За разлику од назначеног приступа, чија је логичка шема: концепција – војна доктрина – ратна организација, у већини држава Запада приликом избора стратегијског концепта одбране полази се, пре свега, од дефинисања општег националног и државног циља (циљева) и интереса, а на основу њих и логичног редоследа: интереси – циљеви – задаци дефинише се и стратегија. Доминантна филозофија западног света заснива се, наиме, на схватању да је темељито познавање и прецизно дефинисање међусобно повезаних концепата националног циља, националних интереса и националне стратегије (опште и војне) неопходан услов за разумевање и изналажење рационалног система одбране који би послужио основној сврси (одбрани друштва), чему је и намењен.

Међутим, појмови „национални циљ“ и „национални интерес“ веома су апстрактне и дифузне категорије, и најчешће супротстављене и неподударне вредности, па их је зато тешко и пронаћи и дефинисати. То је особито проблематично на нашој вишестраначкој и неусаглашеној, често и антагонистички супротстављеној политичкој сцени. Бројни аутори описују, на пример, општи национални циљ као израз трајних вредности на којима се друштво (нација) заснива, док други сматрају да је то постигнути (утврђени) политички консензус о одређеним судбинским питањима и вредностима једног народа. Било за које тумачење да се одредимо, чини се да је једно неспорно – сви елементи операционалне дефиниције националног циља и националног интереса за нас имају посебну важност, поготову ако их анализирамо с уставно-правног аспекта. Јер, Устав СР Југославије утврђује као основне постулате следеће основне вредности нашег свеукупног и будућег развоја: 1) изградњу слободног, демократског, вишестраначког, грађанског друштва и његову економску, политичку и социјалну сигурност; 2) обезбеђење једнаких слобода и права свим грађанима СР Југославије, без обзира на њихову националну и верску припадност; 3) изградњу федеративног државног уређења; 4) залагање за мирољубиву и реалистичку спољнополитичку оријентацију, и 5) изградњу сопствене ефикасне националне одбране.²

Према томе, ако би се у избору стратегијског концепта одбране полазило од артикулисаних националних и државних интереса Срба и Црногораца, што је чини се најприхватљивије, онда би се с одбрамбеног аспекта ти интереси могли даље операционализовати, односно дефини-

² Све то, наравно, на основу уставних начела: (1) да власт припада грађанима; (2) да постоји владавина права; (3) да су слободе и права грађана признати међународним правом; (4) да постоји систем поделе власти; (5) да се привређивање одвија на законима тржишта, а политички систем темељи на политичком плурализму, и (6) да се економски систем заснива на равноправности свих облика својине.

сати или као витални (животни), односно одлучујући, или као интереси од релативно мањег значаја. Сваки од њих би, такође, могао да се директно или индиректно одражава на политику, економију, одбрамбене садржаје итд. У суштини, то значи да политика – дефинисањем наведених интереса – мора да даје смернице које ће омогућити стратегији да успостави приоритете и изведе класификацију међу националним и државним интересима, који су, као прокламоване и општеусвојене вредности, релативно трајне и стабилне величине. Другим речима, ако би задовољење виталних интереса српског и црногорског народа, као и националних мањина које прихватају југословенску државу, представљало за њих неодложну потребу, циљеви које наша држава и национална политика одређују морали би да обезбеде остварење тих интереса. Најкритичнији елемент при одређивању и разради стратегијског концепта одбране јесте, заправо, правилно претварање националних и државно-политичких у војне циљеве.

На основу наведеног, и поред непрецизности и несистематичности, јер у нашој актуелној политичко-правној и друштвеној пракси нема експлицитно дефинисане националне (општенародне) вредности, тј. интереса, циљева или ставова, покушаћемо да предложимо, по систему аналогije, њихов најопштији садржај, шему и генералну структуру.

Општи глобални и стални (актуелни) циљ СР Југославије јесте: *прво*, обезбеђење биолошко-егзистенцијалног *опстанка* народа и, *друго*, обезбеђење општецивилизацијског *прогреса* друштва. Сви остали циљеви националног, привредно-економског, политичког, културног или било којег другог (па и одбрамбеног) значаја произилазе из тог општег глобалног циља, а даље се елаборирају и остварују реализацијом *основних друштвених циљева* у наведеним и другим сегментима целокупне материјалне основе и духовне надградње нашег друштва. Категорију основних друштвених циљева којима се обезбеђују опстанак и прогрес друштва, чине, пре свега, обезбеђење слободе и независности, јер су то значајне уставно-правне, политичке и психо-социјалне претпоставке постојања нашег друштва. С друге стране, *одбрана слободе и независности* може да се дефинише као основни циљ одбране земље. У исту категорију (формалноправно) спадају и одбрана суверености, територије и уставног поретка.³

Ако би се у избору глобалног друштвеног циља кренуло другачијим путем, тј. од *основних националних интереса* Срба и Црногораца, уз опште уважавање и интереса националних мањина, могле би се понудити четири тежишне категорије националних и државних интереса Југославије: 1) опстанак Југославије с њеним нетакнутим националним и државним вредностима; 2) очување територијалног интегритета земље; 3) стално подизање стандарда живота у Југославији, и 4) одржавање

³ Устав СРЈ, одељак VIII, чл. 133. „Војска Југославије брани суверенитет, територију, независност и уставни поредак“.

и развијање демократског вишестраначког друштвеног система. У том случају логичка шема основних националних и државних интереса могла би имати динамичну структуру (према сферама интересовања) и могла би бити подложна периодичној ревизији, јер многи њени садржаји не могу остати статичне категорије.

Фундаментална питања наше државности и војно-политичке позиције, односно највишег политичког и државног значаја, својеврстан су оквир унутар којег треба утврђивати и спроводити појединачне политичке и војне активности, међу које спадају и следеће:

- прецизирање крајњег домена утицајне (интересне) сфере нове Југославије;
- утврђивање дефинитивних унутардржавних и међународноправних решења која се односе на границе нове Југославије (Превлака и сл.);
- дефинитивно војно-политичко и уставноправно одређење према Републици Српској и Републици Српској Крајини (тзв. српско национално питање);
- савезништво Југославије на Балкану, у Европи и свету;
- будући односи са сецесионистичким деловима бивше Југославије, посебно с Хрватском, Словенијом и Македонијом;
- односи Југославије према НАТО-у и остацима бившег ВУ, посебно према Русији;
- избор оптималног стратегијског концепта одбране у вишенационалној и вишестраначкој друштвеној стварности;
- одређивање структуре и оптималног етничког састава борбеног дела Војске Југославије;
- дефинитивно законско прецизирање односа и надлежности између Министарства одбране, Генералштаба ВЈ и државног врха земље;
- целокупно нормативно уређење система одбране (доношење закона и подзаконских аката), и друго.

С обзиром на приоритетне националне и државне циљеве одбране, као и на могуће облике угрожавања наше безбедности, одбрамбени систем СР Југославије требало би конципирати и изградити тако да ефикасно и поуздано штити основне државне и националне вредности српског и црногорског народа. То посебно важи за процес трансформације и даље професионализације Војске Југославије, као основне оружане компоненте нашег одбрамбеног система. Наиме, иако се у последње време све гласније заговара идеја о строгој професионализацији Војске СР Југославије, па се, у вези с тим, све чешће заступа и теза о неопходности тоталне редукције функција одбране (као антипода дојучерашњег концепта општенародне одбране и друштвене самозаштите), сматрамо да би било крајње ризично свако опредељивање за екстреме. Односно, нама не одговара ни уска професионализација Војске, ни идеологизовани концепт општенародне одбране. Наиме, сви догађаји који су се збили у последње две године упућују на закључак да је за СР Југославију једино право решење у избору садржаја и стратегијског

концепта одбране опредељење за класичну замисао о национално хомогеној снази друштва и државе. При томе, треба узети у обзир преваходно наше властито историјско наслеђе (ослободилачки ратови Србије и Црне Горе).⁴

У случају спољњег угрожавања СР Југославије, без обзира на то да ли се ради о агресији с ограниченим или радикалним циљем, вишемилionска армија наоружаних бораца – патриотски опредељених грађана, војностручно оспособљених и рационално вођених, још увек је, по ефикасности непревазиђена форма стратегијског концепта одбране. Таква народна одбрана мора бити јединствен систем организовања, припремања и учешћа свих облика институционалног (државно) и неинституционалног (грађанско) организовања друштва у одвраћању и спречавању агресије и других опасности по земљу, али и у оружаног борби и другим облицима борбе и отпора ради одбране и заштите. Под „народном одбраном“ у том случају, подразумевао би се конструктиван спој стратегије и политике, тј. скуп стратегијских и политичких инструмената, као и начин њиховог коришћења у одбрамбеном рату. То је, у ствари, комплетно ангажовање свих расположивих снага и средстава народа, тј. целокупног духовног и материјалног потенцијала земље, ради постизања ратних циљева. *Основни циљ* функционисања народне одбране треба да буде заштита земље од агресора и нашошење војничког пораза непријатељу, као и његово протеривање с наше територије, а *крајњи циљ* – успостављање и одржавање истинског мира на територији СР Југославије.

Тако формулисан и усвојен стратегијски концепт одбране морао би прецизно и јасно да се определи према фундаменталним питањима свеукупне народне одбране Југославије: 1) о избору облика рата који би водила СР Југославија; 2) о избору облика војне организације; 3) о општим принципима стратегијске употребе Војске Југославије и оружане силе у целини; 4) о систему руковођења и командовања на стратегијском и оперативном нивоу, и 5) о уређењу територије и организовању ратне привреде.

Избор облика рата који бисмо водили у случају агресије на нашу земљу искључиво је у надлежности савезне државе и њене политике, мада су избор облика рата и начина вођења оружане борбе и тежишно питање сваке војне доктрине и стратегије. При томе, мора се полазити од реалних војностратегичких процена, од идентификовања противника и његових највероватнијих оперативно-стратегичких намера. Када се нађу адекватни одговори на та „строго војничка“ питања, могуће је тражити комплетнија државно-политичка решења, односно заузети дефинитиван доктринарни став о избору облика рата.

⁴ У историји ратне вештине постоје многи примери хомогенизације свих друштвених слојева у тренуцима одбране националног суверенитета и основних друштвених вредности (шире о томе: Ф. Меринг, *Огледи из историје ратне вештине*, превод са немачког, Београд, 1955, и К. Голц, *Наоружани народ*, Београд, 1904).

Савезна Република Југославија може водити само једну врсту (тип) рата – свеопшти и одбрамбени. Такав став произилази из Устава и свих основних закона наше земље, а јасно је прокламован и бројним изјавама њених најодговорнијих представника. Што се, пак, тиче облика вођења евентуалног рата, чини се да класификација у досадашњој стратегији оружане борбе, на фронтални, партизански и комбиновани облик, одговара и садашњим условима. Који ће облик рата (оружане борбе) бити примењен и када зависиће од циља агресије, односа снага, војно-стратегијске ситуације и стратегијског положаја наших и агресорових оружаных снага, политичких и економских услова, захтева и потреба, циљева нашег одбрамбеног рата и војно-политичке и војностратегијске ситуације ширих размера. Наиме, примењиваће се онај облик оружане борбе који је у постојећим условима могућ, ефикасан и рационалан. *Фронтални облик* оружане борбе Војска Југославије водиће од државне границе, упорном одбраном свих праваца и целокупног југословенског простора. Фронт би се померао у дубину територије само на правцима где је однос снага за нас толико неповољан да би одсудна одбрана била нерационална. Одсудност одбране била би условљена и изузетним војним, политичким или економским потребама. У том случају, разбијање, уништење и протеривање ОС агресора са нашег ратишта постигло би се вођењем усклађених нападних операција на фронту. Активне одбрамбене операције водиле би се на појединим војиштима и операцијским правцима ради везивања дела ОС агресора и онемогућавања њихове употребе на правцима где наше главне снаге воде нападне операције. *Комбиновани облик* оружане борбе претпоставља реализовање војностратегијских циљева вођењем једновремених, међусобно усклађених борбених дејстава и других облика борбе и отпора на целокупној територији СР Југославије. Зависно од односа снага на ратишту, тежиште борбе било би на фронту или на привремено запоседнутој територији, а зависно од потреба и могућности преносило би се са фронта на привремено запоседнуту територију (ПЗТ), и обрнуто. Борбена дејства на фронту изводила би се најчешће у захвату комуникацијских праваца, у облику нападних и одбрамбених операција, а на већим дубинама ПЗТ изводиле би се самосталне, првенствено нападне операције, које у стратегијским размерама чине јединство с операцијама на фронту. Коначно, *партизански облик* оружане борбе примењивао би се само онда када комбиновани облик више није могућ: при изразито неповољном односу снага, када агресор употреби нуклеарна и друга борбена средства за масовно уништење, због изразито неповољне војно-политичке и војностратегијске ситуације у широј регији југословенског ратишта, која може условити крајње неповољан ток и исход наших борбених дејстава на фронту, итд. Постоје три основне варијанте војностратегијске ситуације у том облику оружане борбе: 1) када оружане снаге агресора испресецају наше ратиште и запоседну најважније комуникације, политичке и привредне центре и

рејоне стратегијског значаја; 2) када наша фронтална борбена дејства немају више стратегијски значај у остваривању циљева рата, и 3) када оружане снаге агресора имају изразиту надмоћ у ватри, удару и маневру.

Било за који облик оружане борбе да се одредимо, реална је претпоставка да ће у почетном периоду рата Војска Југославије бити у стратегијској дефанзиви на већем делу ратишта, али да таква ситуација неће предуго трајати. Према консолидовању свог оперативно-стратегијског положаја, она ће, поступно и енергично, преотимати иницијативу од снага агресора да би коначно, у повољном тренутку, прешла у стратегијску офанзиву. Значајан чинилац у томе биће и одговарајући проток времена.

Приликом димензионисања снага и средстава одбране и заштите, а нарочито приликом избора најадекватнијих и оптималних видова и облика стратегијске употребе снага у појединим ратним случајевима, на највишем државном нивоу треба правовремено обезбедити најповољније политичке и друге услове у земљи тако да се може успешно водити и тзв. класични ограничени, али и свеопшти народни рат. Да би се то постигло неопходно је обезбедити чврст политички консензус свих релевантних чинилаца и политичких групација у земљи. Садашња међустраничка надметања и политичка нетолерантност око виталних националних и судбоносних питања нашег даљег државног и националног опстанка, као и недостатак традиционалне међупартијске културе и комуникације, снажан су чинилац дестабилизације одбрамбеног система. Такво стање се мора хитно и неизоставно мењати ангажовањем свих патриотских снага, али да би се то постигло неопходно је да све политичке странке и партије у СР Југославији, без изузетака, а првенствено њихове страначке вође, хитно сагледају сву погубност страничког мешања и њиховог неконструктивног уплитања у витална питања одбране земље. Грађани СР Југославије траже од њих да максимално одговорно, без спекулација, политичког етикетирања и страничке искључивости обезбеде целовиту и безрезервну сагласност око основних националних одбрамбених и ратних циљева, нарочито стратегијских радњи које војни врх треба да спроведе у одређеној фази припрема или извођења оружане борбе (мобилизација и мотивација). Једино путем чврстих мораторијума на политичке активности и поступке својих чланова и симпатизера они могу у пракси (на делу) показати и доказати свој патриотизам, приврженост ослободилачким тежњама свог народа и безрезервну спремност да се подреде ратним циљевима и интересима земље. Када се ради о оружаног борби и свеопштем отпору агресору, морају да се превазиђу све страничке зајевнице, суревњивости и неспоразуми; међусобна етикетирања и подела на „патриоте“ и „издајнике“ очигледно не доприносе јачању одбрамбених потенцијала земље.

Под претпоставком да политичке странке и њихова вођства схвате сву озбиљност ситуације у којој се СР Југославија налази, многи проблеми одбране наше територије могли би неупоредиво лакше и ефикасније да се реше. Пре свега, старешински кадар Војске Југослави-

је, иначе патриотски високо мотивисан и опредељен, могао би неупоредиво више и снажније да утиче на своје јединице и да највећи део борачког састава позитивно мотивише на одлучност, смелост и храбре поступке. А ако би се то постигло, сигурно је да би се лакше и с мање жртава обављали не само тактички већ и сложенији и дугорочнији оперативни и стратегијски задаци.

У погледу избора облика војне организације, треба да се одредимо за тип тзв. регуларне – стајаће, а не територијалне, односно милицијске војске. Територијална одбрана СФР Југославије, као што је познато, показала се у протеклом ратном кошмару само као погодно политичко и ратно средство у рукама појединих републичких лидера. Међутим, у војној теорији не постоје круте искључивости када се ради о односу између милицијских и стајаћих војски. Меринг, на пример, наглашава да милиција (до сада код нас схватана као територијална одбрана) и стајаћа регуларна војска не искључују једна другу, већ се међусобно прожимају и узајамно допуњују. Све зависи од посебних историјских услова, сматра Меринг, што није спорно, али у сваком случају зависи и од добро осмишљеног и прагматичног поступања државног и војног врха. Наравно, ни стајаћој војсци се не може једанпут за свагда приписати апсолутно преимућство над милицијским моделом војне организације. Можда је, стога, највише у праву Вегеције када каже: „Број и необучена храброст нису увек у свакој бици толико предуслов за победу, колико су то вештина и вежба.“⁵

На основу наведеног, нова војна организација СР Југославије, коју у даљој будућности треба стрпљиво и упорно градити, мора да има обележја ефикасне државне институције с јасно прецизираним и неоспорним монополом оружане силе, али и с високим степеном знања, стручности и професионалности.

Закључак

Проблем избора новог стратегијског концепта одбране СР Југославије претпоставља најмање два начина успешног решавања. Према првом схватању, неопходно је интензивно трагање за општим концепцијским одређењима о читавом комплексу народне одбране, а према другом – прво треба дефинисати општи национални и државни интерес и националне и државне циљеве српског и црногорског народа, па затим, на основу логичког редоследа: интереси – циљеви – задаци – стратегија, трагати за одговарајућим одбрамбеним решењима. Било за коју варијанту да се одредимо, сигурно је да се реализацији тог стратегијског задатка мора приступити хитно и неодложно. И, што је још важније: то није искључиво „војнички посао“, већ првенствено проблем који захтева вишедимензионалан приступ и ангажман већег броја научног и другог стручног кадра из Војске Југославије и грађанства.

⁵ Вегеције, *Расправа о војној вештини*, Београд, 1954.